

12. Chugunov, I., Pasichnyi, M., Koroviy, V., Kaneva, T. & Nikitishin, A. (2021). Fiscal and Monetary Policy of Economic Development. *European Journal of Sustainable Development*, 10 (1), 42–52. doi: 10.14207/ejsd.2021.v10n1p42.

УДК 336.76

Віктор Поліщук

Кандидат географічних наук, доцент

КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”

Юлія Дрозда,

Здобувач освітнього ступеня «бакалавр»

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

МЕГАРЕГУЛЯТОРИ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

У статті проаналізовано досвід країн світу щодо організації системи регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг на рівні мегарегулятора та оцінено можливості створення такого регулятора в Україні. Визначено сутність мегарегулятора на фінансовому ринку як єдиного органу до компетенції якого віднесені питання контролю за діяльністю усіх видів фінансових установ.

Ключові слова: мегарегулятор, ринок фінансових послуг, система регулювання, пруденційний нагляд, центральний банк, єдиний орган, інтегрований нагляд.

Під мегарегулятором розуміють модель об'єднаного або інтегрованого нагляду за фінансовим сектором. Така модель діє приблизно в 50 країнах – як розвинених, так і таких, що розвиваються. За формальними ознаками мегарегулятором є спеціалізована державна установа, уповноважена регулювати не менше дві з трьох категорій фінансових установ (банків; страхових компаній; компаній, що працюють на ринку цінних паперів; інвестиційних фондів і т.п.). З цієї точки зору мегарегулятора в Україні ще немає.

Питання розбудови вітчизняної системи регулювання фінансового ринку розглядаються у працях Василика О.Д., Гальчинського А.С., Геєця В.М., Карліна М.І., Міщенко В.І, Науменкової С.В., Сохацької О.М., Школьника І.О. та

багатьох інших. Безпосередньо проблема створення регулятора на ринку фінансових послуг особливо активно вивчається вітчизняними науковцями з 2004 року. Разом з тим, залишаються недостатньо дослідженими питання створення мегарегулятора у інших країнах, оцінки ризиків та переваг від діяльності такого органу в Україні.

Метою статті є дослідження світового досвіду функціонування мегарегуляторів на ринку фінансових послуг та оцінка можливості створення таких регуляторів в Україні.

На сьогодні основною міжнародною тенденцією побудови системи регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг є створення мегарегуляторів на противагу секторальній моделі. Такі регулятори функціонують як єдиний орган до компетенції якого віднесені питання контролю за діяльністю усіх видів фінансових установ. У багатьох випадках функції такого мегарегулятора виконує центральний банк [4].

Прикладами держав, регулювання та нагляд за фінансовими ринками у яких покладене на один орган в особі центрального банку, є: Литва, Грузія, Російська Федерація, Казахстан, Угорщина, Ірландія, Чехія, Словаччина, Вірменія.

У низці держав функціонує модель регулювання Твін Пікс, яка передбачає наявність мегарегулятора, до функцій якого віднесені питання здійснення пруденційного нагляду за фінансовим сектором, та окремого органу, який уповноважений забезпечувати захист прав споживачів фінансових послуг. Така модель впроваджена у Нідерландах та Великобританії, де здійснення пруденційного нагляду за фінансовими ринками покладене на центральний банк, а питаннями дотримання ефективної конкуренції компаній на фінансових ринках та добросовісної поведінки фінансових установ під час взаємодії з клієнтами опікується окремий орган фінансового нагляду.

Серед основних переваг мегарегулятора над секторальною моделлю регулювання та нагляду за фінансовим сектором виділяють:

- можливість більш ефективно діагностувати та попереджати розподіл ризиків між фінансовими посередниками та окремими сегментами фінансового

сектора, оцінювати реальну та потенційну дію шоків на фінансову систему в цілому та окремі її складові;

- мегарегулятор може більш ефективно розробляти політику щодо ризиків, діючи на конгломерати в цілому та окремі організації, які входять до її складу, а також розвивати адекватні підходи до моніторингу подібних фінансових продуктів і послуг незалежно від того, який фінансовий інститут їх надає;

- використання мегарегулятора сприяє узгодженості в діяльності регулятивних органів, усуненню дублювання наглядових функцій, використанню єдиних підходів, методів і форм нагляду, єдиного інформаційного забезпечення, посиленню відповідальності регулятора за прийняття рішень;

- економія державних коштів, консолідація людських ресурсів, технічного забезпечення, зменшення обсягу звітності фінансових організацій, які виникають внаслідок об'єднання управлінських структур, використання єдиних стандартів і підходів до організації єдиного наглядового органу;

- регуляторна гнучкість мегарегулятора – можливість швидко направляти фінансові потоки у ті сфери і галузі, які цього потребують;

- існування мегарегулятора дозволяє упорядкувати систему відповідальності за стан справ на фінансовому ринку.

Вперше інтегровану систему регулювання фінансового ринку було запроваджено в Сингапурі. Досвід реалізації концепції мегарегулятора на практиці в різних країнах свідчить, що у світовій практиці не існує єдиної моделі мегарегулятора як з точки зору норм регулювання, так і з точки зору інституціональної структури.

Інтегрованим наглядовим органом за фінансовою системою в Австрії є Орган нагляду за фінансовими ринками (FMA), який було створено у 2002 році. До повноважень FMA належать питання нагляду за банками, страховими компаніями, пенсійними компаніями, пенсійними фондами, інвестиційними фірмами та фондами, фінансовими конгломератами та ринком цінних паперів.

Водночас на Федеральне Міністерство фінансів Австрії покладена підготовка законодавчої бази, яка передається для прийняття до Парламенту.

Національний банк Австрії відповідає за моніторинг стабільності фінансового ринку на макрорівні, нагляд за платіжною системою, а також залучений до нагляду за діяльністю банків. Орган нагляду за фінансовими ринками відповідає за перевірку діяльності фінансових установ (макрорівень). Всі три інституції тісно співпрацюють та утворюють систему нагляду за фінансовим ринком, хоча мегарегулятором рахується Орган нагляду за фінансовими ринками (FMA).

Регулювання діяльності фінансових операцій, наглядом за банками, фінансовими та страховими компаніями в Бермудах здійснює Орган з фінансового нагляду Бермудів (the Bermuda Monetary Authority), утворений у 1969 році. Орган також контролює фінансові інституції, виконує функцію органу з валютного контролю, готує рекомендації уряду щодо банківських справ та з інших фінансових та грошово-кредитних питань.

Органами регулювання та нагляду за фінансовою системою Естонії є Банк Естонії та Орган фінансового нагляду. До компетенції Органу фінансового нагляду віднесені питання нагляду за банками, страховими компаніями, інвестиційними компаніями, компаніями з управління, інвестиційними та пенсійними фондами, ринком цінних паперів, послугами з переказу коштів та установами з електронних грошей. При цьому функціями Банку Естонії є забезпечення фінансової стабільності, формування та здійснення монетарної політики.

Орган фінансового нагляду Ісландії забезпечує регулювання та нагляд за комерційними банками, банками-зберігачами, кредитними установами, страховими компаніями, пенсійними фондами, діяльністю з цінними паперами. Центральний банк, як і в Естонії, виконує функції забезпечення фінансової стабільності, формування та здійснення монетарної політики.

Комісія з фінансового ринку та ринку капіталу Латвії здійснює пруденційний нагляд за банками, кредитними спілками, страховими компаніями, пенсійними фондами, учасниками ринку фінансових інструментів, платіжними установами, та установами з електронних грошей. Основними функціями Комісії є забезпечення стабільності та фінансової стійкості компаній, розвиток та

конкурентоспроможність фінансових ринків та ринків капіталу, а також забезпечення дотримання прав споживачів, інвесторів, вкладників.

Федеральний орган фінансового нагляду Німеччини створений у 2002 році та здійснює нагляд за банками, установами, що надають фінансові послуги, страховими компаніями, та торговцями цінними паперами. Основною метою діяльності цього регулятора є забезпечення функціонування та стабільності фінансової системи у Німеччині, підтримки довіри до фінансової системи та добросовісності фінансових компаній.

Орган фінансового нагляду Норвегії здійснює нагляд за діяльністю банків, страхових компаній, пенсійних фондів, цінними паперами та інших фінансових установ.

Головним органом, що здійснює нагляд за фінансовим сектором Південної Кореї виступає Комісія з фінансового нагляду (Financial Supervisory Commission). Орган здійснює нагляд за державним фінансовим сектором. У свою чергу Комісії з фінансового нагляду підпорядкований Орган з фінансового нагляду Південної Кореї (The Financial Supervisory Service), який є інтегрованим фінансовим регулятором та здійснює нагляд за фінансовими інституціями.

Нагляд за ринками фінансових послуг Польщі здійснює Комісія з фінансового нагляду Польщі (Polish Financial Supervision Authority), до компетенції якої віднесений нагляд за кредитними установами, страховим сектором, інвестиційними компаніями, пенсійними схемами, платіжними установами та кредитними спілками. Комісія створена у 2006 році. З 2008 року до Комісії передані повноваження щодо регулювання та нагляду за банківським сектором.

Іншим державним органом, що здійснює нагляд за фінансовою системою Польщі, є Національний банк Польщі, який забезпечує стабільність фінансової системи, здійснює розвиток платіжних систем та провадить монетарну політику.

Регулювання грошово-кредитної політики, нагляд за платіжними системами, управління валютними резервами, страхуванням, безпекою та обслуговуванням уряду Сінгапуру в якості банкіра та фінансового агента

здійснює Орган з фінансового нагляду Сінгапуру (the Monetary Authority of Singapore), утворений у 1971 році.

Нагляд за банками, страховим бізнесом та операціями з цінними паперами в Японії здійснює Агентство фінансових послуг (Financial Services Agency). Забезпечення стабільності фінансової системи, реалізація грошово-кредитної політики покладені на Банк Японії.

Органами регулювання та нагляду за фінансовою системою Фінляндії є Банк Фінляндії та Орган фінансового нагляду (FIN-FSA). До функцій Банку Фінляндії віднесені питання забезпечення фінансової стабільності на макропруденційному рівні, контроль за фінансовою системою та макроекономічний нагляд. Орган фінансового нагляду, у свою чергу, уповноважений здійснювати нагляд за банками, страховими компаніями, інвестиційними фірмами компаніями з управління та фондовою біржею.

Орган пруденційного нагляду Австралії здійснює пруденційний нагляд за банками, кредитними спілками, будівельними товариствами (building societies), страховими компаніями, пенсійними фондами, товариствами взаємного страхування. Орган утворений у 1998 році.

Іншими державним органами, що здійснюють нагляд за фінансовою системою Австралії, є: Резервний банк Австралії, який забезпечує стабільність фінансової системи, провадить монетарну політику та забезпечує надійність та ефективність платіжних систем; Комісія з конкуренції та споживачів Австралії – здійснює нагляд за конкурентною політикою; Комісія з цінних паперів та інвестицій Австралії – здійснює нагляд за забезпеченням добросовісності, правил поведінки, розкриття інформації та захист прав споживачів у фінансовій системі.

Фінансові установи стрімко розширюються своєю діяльністю і вплив на різні сегменти фінансового ринку, а також утворюють складні фінансові структури, об'єднуються у фінансові конгломерати, які концентрують в собі банківський, страховий та інвестиційний бізнеси одночасно. Це призводить до того, що фінансові установи і, зокрема, фінансові конгломерати, беруть на себе ризик,

який не може бути адекватно оцінений і не підлягає контролю в межах галузевого підходу щодо фінансового регулювання та нагляду.

В таких умовах на фінансовому ринку з боку держави відбувається концентрація наглядових функцій в руках інтегрованого органу регулювання фінансового ринку – так званого мегарегулятора. При такій моделі регулювання фінансового ринку відбувається об'єднання регулюючих функцій стосовно трьох основних категорій фінансових посередників: банків, страхових та інвестиційних компаній.

Список використаних джерел:

1. Річний звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, за 2012 рік. – Режим доступу: www.nfp.gov.ua.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.10.2012 № 867-р «Про схвалення Стратегії реформування системи захисту прав споживачів на ринках фінансових послуг на 2012-2017 роки». Режим доступу: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/867-2012-%D1%80.
3. Науменкова С., Міщенко В. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країни. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=70699>.
4. Chugunov, I., Pasichnyi, M., Koroviy, V., Kaneva, T. & Nikitishin, A. (2021). Fiscal and Monetary Policy of Economic Development. *European Journal of Sustainable Development*, 10 (1), 42–52. doi: 10.14207/ejsd.2021.v10n1p42.

УДК 368

Віталій Порхун

Здобувач освітнього ступеня «магістр»

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ ПОСЛУГ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто проблематику розвитку особистого ринку страхування, чинники, що визначають його структуру. Відображено проблеми та фактори,